

Strömma Naturbrukscentrum 2016-2026

De första 10 åren med
Hushållningssällskapet Sjuhärad som ägare

Claes-Göran Claesson
Ordförande i Hushållningssällskapet Sjuhärad 2010-2026
Skolchef Strömma Naturbrukscentrum 2017-

INNEHÅLL

Inledning	2
Lantbruksutbildning i länet före Strömma	3
Strömma - gården som blev skola	3
Ett exempel på hur Strömma kan påverka en ung människa	4
Regionens internutredning om skolnedläggning	4
Hushållningssällskapet köper Strömma av Västra Götalandsregionen	5
Ansökan om skoltillstånd	5
Ett år av förberedelser	5
Ett första läsår	6
Strömma 100 år	7
Pågående utveckling	7
Framtiden	8
Avslutningsvis	9

Inledning

Denna skrift lyfter fram Hushållningssällskapet Sjuhärads stora roll inom lantbruks-/naturbruksutbildning. Den visar särskilt på det ansvar organisationen visade när existensen hotades och hur utvecklingsorienterad man hela tiden varit.

Beskrivningen görs av en tidigare elev vars yrkesliv delvis präglats av de 20 veckorna på Strömma. Det innebär att personliga reflektioner tillåts komma fram.

Många gånger skrivs det i vi-form eftersom det som i många framgångs-sagor ofta handlar om att omge sig med rätt personer/organisationer och om förmågan att samarbeta.

Lantbruksutbildning i länet före Strömma

På 1800-talet flyttade lantbruksutbildningen runt i länet. Redan 1856 ansökte Hushållningssällskapet i Älvsborg om statsbidrag för att starta utbildning på Uddeholms gård, nära Björketorp. De fick avslag, då det fanns en privat skola i Skeppsholmen, Liared. Hushållningssällskapet stöttade denna skola ekonomiskt.

I Fenneslunda nordost om Borås startade Hushållningssällskapet en skola med utbildningar inom folkhögskole-, skogs- och lantbruksutbildning 1865. Efter fyra år flyttade den till Hökerums egendom med sitt stiliga slott. Nästa plats blev Önnarp lite nordöst om Ulricehamn. Här stabiliserades vandringen mellan platser och Önnarp verkade i 28 år.

Modellen var att ägarna upplät lokaler och fick betalt genom det goda arbete som eleverna utförde på gården. Teori förmedlades mellan 05 och 07 på morgonen samt kl. 18 till 20 på kvällen. Däremellan var det praktik på gården. Hushållningssällskapet fick fram medel till lärarlöner mm. Man utbildade så kallade lantbruksbefäl som motsvarar vad vi idag kallar driftledare på större gårdar i länet.

Strömma - gården som blev skola

Strömma är en fastighet med mycket gamla anor. Om detta och hur det blev en plats för lantbruks- och lanthushållsutbildning kan man läsa i Jacob Bjärsdals bok ”Strömma i Sätilla. En gårds och en

skolas historia”. Jacob var först lärare och sen rektor 1959 – 1971 på Strömma

Att Strömma lyckades bli skola är ett exempel på det som ofta krävs för utveckling, nämligen både pengar och eldsjäl. Pengarna var från en gammal stiftelse, Setheliska donationen, och en av eldsjälarna var prosten Petter Isac Béen. Han samlade lämpliga människor i bygden, organiserade och bildade styrelse, där Hushållningssällskapet var representerat. Landshövdingen var inkopplad eftersom han var ordförande i Hushållningssällskapet och detsamma bidrog även ekonomiskt i uppstarten.

Utbildningen var inte som på Önnarp. Nu skulle unga pojkar även från mindre gårdar utbildas. Lantmannaskolan gav en teoretisk vinterkurs på 21 veckor. Eleverna var ju vana vid det praktiska. Flickorna utbildades både praktiskt och teoretiskt i det som en husmor skulle kunna kring hemmets skötsel. Här ingick hönsproduktion, eftersom det inte räknades till lantbruk.

” *Hushållningssällskapet var alltså inblandat i uppstarten, men 1925 köptes skolan av landstinget för 200 000 kronor.*

Man annonserade efter en rektor för lantmannaskolan och en föreståndare för lanthushållsskolan, med det intressanta tillägget att det vore fördelaktigt om tjänsterna kunde innehas av ett gift par.

Man lyckades få en driftig första rektor i Knut Algers och hans fru Ida blev föreståndare. Knut Algers kom att verka från skolans start 1918 till 1949. Han efterträddes av riksdagsmannen och LRF-ordföranden Henry Brandt fram till 1962. Brandt kom från Fristads folkhögskola, där man även hade lantbruksutbildning 1923 – 1958. Skolledningen var stabil. Om vi lägger till Jacob Bjärsdahl som slutade 1971 så har vi tre rektorer på 53 år att jämföra med regionens sista 8 år då man bytte ledare vart och vartannat år.

Hushållningssällskapet var alltså inblandat i uppstarten, men 1925 köptes skolan av landstinget för 200 000 kronor. En intressant del i avtalet var att rektor Algers blev arrendator till hela gården. Detta hade nog sina bekymmer och Brandt fick därför i stället ansvar att förvalta landstingets gård. Denna var inte som idag något skoljordbruk utan mera avsett för demonstration och exempel på olika metoder.

Ett exempel på hur Strömma kan påverka en ung människa

Hela idén med skola är att ge unga människor trygghet och självförtroende genom kunskaper och genom möten med andra unga och vuxna så de vågar ta kloka beslut kring livets många stora frågor. I en yrkesutbildning där man även bor på skolan blir detta ännu mera tydligt. Jag gick grundkursen en vinter på 1960-talet. Skolan blev verkligen som ett hem, då nästan alla bodde kvar även över helgerna.

Claes-Göran Claesson, skolchef på Strömma sedan 2017.

På söndagskvällarna ordnade vi "sockdans" med flickorna från lanthushåll. Vi fick lära oss lantbruks-teorin som låg bakom allt det vi hade hållit på med hemma på våra gårdar. Ja, de flesta kom från gårdar. Jag måste nog erkänna att jag efter realskolan var ganska skoltrött, men detta var något helt annat. Jag ville ta över gården, men det fick vänta. Det blev roligt att läsa och det ledde till gymnasiet med naturvetenskap på Hvilan i Skåne och en husdjurs- och ekonomiagronomutbildning i Uppsala. Mitt yrkesliv blev först som lärare på Stora Segerstad 4 mil från

gården i Gislaveds kommun. Där pensionerades jag efter 25 år som rektor.

I rektorsrollen fick jag möta väldigt många unga som liksom jag själv började med måttliga förväntningar, men slutade med en mycket klar uppfattning om framtida företagande eller anställning i gröna sektorn, med eller utan ytterligare utbildning.

Regionens internutredning om skolnedläggning

Efter grundkursen på Strömma var jag där på elevförbunds-fest ett antal gånger. Som lärare var jag där på fortbildning och som rektor organiserade jag 2006, som ordförande i Naturbruksskolornas Förening, en naturbrukskonferens i Hindås/Ström-ma med rektor Hasse Ferm. Tre år efter var Sverige ordförandeland i EU. Då ansvarade jag för EUROPEA-konferensen med ett 20-tal deltagande länder med representanter från naturbruksutbildningar.

"Jag måste nog erkänna att jag efter realskolan var ganska skoltrött, men detta var något helt annat."

Efter detta var kontakterna med Strömma sporadiska, tills vi hösten 2013 nåddes av regionens beslut att från och med ht 2014 begränsa antalet inriktningar per skola till två. Häst och djurvård på Strömma innebar att lantbruksinriktningen lades ner. Konsekvensen av detta är fortfarande stora, då det innebar att tre årskullar som ville läsa lantbruk

EUROPEA-konferens med representanter för naturbruksskolor i Europa.

tvingades söka nya vägar utanför Sjuhärad tills vi startade hösten 2017.

Våren 2014 blev jag, som ordförande i Hushållningssällskapet Sjuhärad, kontaktad av regionen med förfrågan om vi ville driva Strömma skoljordbruk på entreprenad. Vi gjorde ett besök där och hade några möten och sa att detta förutsatte att lantbruksinriktningen behölls. Våra möten ledde ingenstans.

Våren 2015 kallades vi tillsammans med LRF till Göteborg där vi fick en redovisning av regionens interna utredning. Nu skulle all gymnasieverksamhet samlas till Sötåsen/Axevalle med 600 elever och Svenljunga med 300 elever. Övriga fem skolor skulle läggas ner. LRF hade skriftligt meddelat att de var med på detta. Jag meddelade något upprörd att hushållningssällskapen inte alls tror på denna lösning och tänker återkomma.

Handslaget där Strömma byter ägare. Vd Margareta Helander, ordförande Claes-Göran Claesson och regionråden Jonny Magnusson och Helén Eliasson.

De tre sällskapen i Västra Götaland formulerade i ett brev stark kritik mot utredningen, som byggde på många direkta felaktigheter. Trots detta beslöt regionfullmäktige i september 2015 att följa skolnedläggningsutredningen, utom vad gällde Udde-torp som, genom stark påverkan från sitt elevförbund, fick vara kvar.

Fullmäktigedebatten blev inte kort, utan den tog tre timmar och krävde en ajournering. Centern fick in ett viktigt tillägg: ”att skjuta upp stängningen till efter vt 2017 för att möjliggöra för annan huvudman att gå in”.

Naturbruksförvaltningen och regionfullmäktige hade nu helt olika agendor. Förvaltningen såg risken för konkurrens och försökte trots formuleringen i beslutet att tömma skolorna direkt och flytta eleverna i Åk 2 och 3 till de egna skolorna.

Hushållningssällskapet Sjuhärad köper Strömma av Västra Götalandsregionen

Regionledningen stod fast vid sitt beslut och de elever som fanns på Strömma fick gå kvar. Vi tog kontakt med regionledningen och presenterade Hushållningssällskapet som organisation och vårt intresse att köpa skolan. LRF Konsult värderade fastigheten till 32 miljoner kronor. Vår styrelse beslöt i december 2015 efter noggrant kalkylerande att gå vidare i arbetet med olika avtal.

Ansökan om skoltillstånd

Nu hade vi tidspress på oss. Senast 1 februari 2016 måste ansökan om friskskolettillstånd in till Skolinspektionen. Till detta krävdes näringslivets stöd, att elevintresse finns, att kommunen inte sätter sig emot och att vi får ihop en budget på tre år framåt som är trovärdig.

Näringslivsintyg var det enklaste. Många ville se skolan fortsätta. Kommunen såg en större arbetsplats, väl värd att bevara. Roy Olausson, avgående vd, hjälpte till med budgetarna. Elevintresset kunde endast bevisas genom enkäter. Jag gjorde dessa och lade ganska många dagar på att personligen besöka högstudier och lämna till lämpliga lärare för utdelning. Sammanställningen visade tydligt att det fanns intresse för våra inriktningar; lantbruk, häst, djurvård, som kunde kompletteras med naturvetenskap. Allt skickades in till Skolinspektionen den sista januari med löfte om svar till hösten.

” Sammanställningen visade tydligt att det fanns intresse för våra inriktningar; lantbruk, häst, djurvård, som kunde kompletteras med naturvetenskap.

Vi kunde inte vänta på svar, utan köpprocessen måste fortsätta. Vår vd Margareta Helander och jag som ordförande skrev på avtalet tillsammans med regionråden Jonny Magnusson och Helén Eliasson om köp av fastigheten under förutsättning av ett antal politiska beslut. Det sista togs i regionfullmäktige i maj 2016.

Ett år av förberedelser

Nu hade vi ett år på oss att förbereda mottagandet av elever hösten 2017, förutsatt att vi får tillstånd av staten att starta. Läsåret 16/17 hade regionen sin sista åk 3 kvar och vi ägde då fastigheten och hade

att hyresavtal med regionen.

Vi insåg tidigt att detta var ett riskprojekt. Vi tog inte över en stafettpinne i en löpande verksamhet som vanligt är vid skolövertagande. Vi ägde nu en stor fastighet med ett 40-tal hus och hade inga elever. Därför lade vi verksamheten i ett aktiebolag, Strömma Naturbrukscentrum AB. Nu, när vi har en skola full av elever och en ekonomi i balans, tänker vi flytta över huvudmannskapet till Hushållningssällskapet. Vi vill slippa bli sammanblandade med friskolor som delar ut vinster. Som ägda av ett hushållningssällskap och dess stiftelser kan inte vårt bolag göra detta, men vi vill inte hamna i ”dåligt sällskap”.

Vi insåg tidigt att detta var ett riskprojekt. Vi tog inte över en stafettpinne i en löpande verksamhet.

Det behövs mer än en fastighet för att driva skola. Vi måste ha kompetent personal i lagom mängd och vi måste marknadsföra utbildningen. Vi ville göra det i traditionell anda, dvs. besöka mässor och högstudier för att få ungdomar att ta sig till Strömma på så kallade ”öppenskoladagar”. Här mötte vi oväntat motstånd. Regionens skolchef förbjöd oss ”att störa undervisningen och riskera säkerheten på skolan”.

Vi hänvisade till avtalet och då ändrades det till att de skulle tömma skolan på elever dessa dagar. Vi fick återigen gå till avtalet som motsade detta. Dagarna genomfördes med elever på skolan och ganska många ungdomar kom till oss under hösten. Ansökningarna kom in under kommande vår och vår första årskurs höstterminen 2017 bestod av 44 elever.

Vi planerade personalbehov för det första läsåret. Vi visste det skulle bli personaltätt, eftersom vi måste bemanna kök, städ, internat, fritid, elevvård, skolorjordbruk förutom de pedagogiska delarna. Ca 18 tjänster till 44 elever är mycket, men det visste vi även när vi gjorde budgeten. Nu presenterades vi av begreppet ”verksamhetsövergång”. Regionen hävdade att vi har skyldighet att ta över alla de som har anställning på Strömma. En lista visade på 48 anställda samt 5 på uppdrag. Det handlade om mellan 30 och 40 heltidstjänster. Vi protesterade med olika argument, t.ex. att vi har ingen särskola. Vi satt fast och vår jurist kom inte framåt.

Nu var det enskilda samtal som gällde. Margareta och jag satt med var och en av personalen med

mycket tydliga budskap; Antingen ”Du behövs – vi hoppas du stannar” eller ”Vi har ingen tjänst som passar dig utan du blir omedelbart varslad – stanna kvar i den trygghet som regionen kan erbjuda”. Slutet blev OK. Vi blev lite för många, men det var hanterligt.

Inför övertagandet 1 juli 2016 skrevs köpekontrakt på fastigheten och hyreskontrakt, men vi måste även ha djur och inventarier. Regionen tog med sig profilmöbler (rimligt), de bästa maskinerna, en del hästar och får. Mjölkkorna var borta sedan två år. Svinhuset var tomt sedan länge. Omfattande inventeringar av vad som fanns kvar i alla 40 husen krävde tid. Vi köpte det mesta utom en del dåliga maskiner.

Hösten 2016 fick vi svar från Skolinspektionen med ett antal kompletterande frågor. Vi fick starttillstånd och året efter fick vi så kallad etableringskontroll då de ville se att allt var på plats. Vi hade nu alla tillstånd.

Samling framför Strömmas skolorhus för 100-års jubileum.

Ett första läsår

I uppstarten hade vi anställt senaste Strömmarektorn Sten Larsson på halvtid. Vi hade leasat en del nya traktorer och maskiner. Vi röjde ut alla råttskador i sadelkammaren och fräschade upp stallet och kompletterade med några hästar. Vi renoverade ladugården och satte in mjölkrobot och köpte in en kobesättning lagom till installningen.

Som stöd i vårt pedagogiska arbete skapade vi tre utvecklingsgrupper, en per inriktning. De bestod av kloka representanter för de tre ”näringarna” och gav förankring och tips så vi verkligen utbildar för framtida behov. Dessa var sedan grunden för så kallade programråd som ska finnas på varje gymnasieprogram.

Uppstarten kändes bra. Trevliga elever och en personal som gärna gjorde en nystart efter nedläggningshotet. Ekonomiskt var vi pressade, men vi hade bud-

Kosläppet på Strömma lockar 1000-tals besökare.

geterat med två år om sammanlagt underskott på 3 miljoner. För att klara likviditeten tvingades vi att göra ett aktieägartillskott på samma summa. De stora intäkterna är elevtal gånger elevpris. Vi var lite naiva i beräkningen att basera detta på rikspris.

Flera kommuner hävdade samverkansavtal och att det skulle debiteras enligt Västra Götalandsregionens pris, som vid den tiden var klart lägre än rikspriset. Efter mycket argumentation fick vi politikererna i Mark att gå emot tjänstemannaförslaget. Det innebar att vi under de första åren fick det högre rikspriset för deras elever, som ju var ganska många. Senare försvann detta och vi fick dessutom ett problem med Göteborgs kommun. De har ett naturbruksgymnasium inne i staden som ger djurvårdsutbildning med mycket små resurser.

Strömma 100 år

Vi firade 100-årsjubileum 2018. Vi firade först med en middag med landshövding och många intressenter för skolan. Dessutom en fest för före detta elever med ca 800 deltagare. Vi hyllade deltagarna, våra tidigare elever. De är våra rötter och inte ens svåra stormvindar lyckades välla omkull hundraåringen.

” De är våra rötter och inte ens svåra stormvindar lyckades välla omkull hundraåringen.

Utvecklingsgrupperna samlade på Strömma.

De hävdar att de kan genomföra utbildningen på 2/3 av rimliga kostnader och tvingar oss acceptera detta. Elevprisdiskussionen består även idag. Regionens pris har stigit efter deras stora investeringar. Nu väntar vi på utredningen om ett framtida prissättningssystem. Vi driver frågan att man ska kräva en viss lägsta basresurs vid skolorna för att få vara normsättare i prissammanhang och även för att alla elever ska få en bra utbildning.

Hushållningssällskapet visade mod och handlingskraft och räddade kvar den institution som under denna långa tid svarat för kompetensförsörjningen inom den gröna sektorn i Sjuhärad. Nu var det dags att själv styra denna utveckling. Vi tog fram en kombinerad jubileums- och marknadsföringstidning. Den spreds och vi har idag en tydlig marknadsföringsstrategi, självklart digitalt. Men budskapet är detsamma: "Kom till Strömma på besök och träffa elever och personal så du vet vad du ger dig in på".

Pågående utveckling

Strömma fungerar bra. Ett bevis är den nästan helt rena Skolinspektionrapporten från deras veckolånga besök hösten 2024. Ett annat är att vi rankades högst av alla naturbruksgymnasier och på plats 11 av alla Sveriges 1 300 gymnasieskolor hösten 2025. Det som mättes var dels elevers och föräldrars åsikter om skolorna och dels hur väl man uppfyller de formella krav som ställs på en bra skola. Detta är ett bevis på att vår personal gör ett utmärkt jobb under ledning av vd Jonas Bodenheim och rektor Marie Poldahl.

Gymnasieutbildningen står på tre starka ben; inriktningarna lantbruk, hästskötsel och djurvård. Vi har idag ett mål att ha 24 elever i varje klass och i höstas hade vi ett bra överskott av sökande till dessa platser.

Vår systerskola Hvilan Utbildning i Skåne, som vi äger och driver tillsammans med hushållningssällskapen i Skåne och Kalmar-Kronoberg-Blekinge, kommer att ge oss möjligheter att erbjuda vuxenutbildning på Strömma.

...alla elever görs synliga och att var och en utbildas och stöttas utifrån sin förmåga och ambition.

Vi har investerat i moderna maskiner och renoverar och underhåller husen. En liten veterinärklinik finns i ett av djurhusen där elever tillsammans med vår veterinär lär sig ta emot kunder och djur. Ett av de gamla bostadshusen, Junibacken, är nu elevboende. Matsalen i Herrgården är konferensrum och senast har administrationshuset, som byggdes som rektorsbostad 1935, förbättrats miljömässigt och ger plats för flera än tidigare. En loge är nu en inomhus träningslokal för hundar. Ett häststall planeras. En solcellsanläggning på ladugårdstaken är igång och snart tar vi tag i uppvärmningen av skolan.

I vårt namn Naturbrukscentrum framgår att vi är mer än ett gymnasium. Det innebär att vi kan hyra ut som t ex till 4H:s Nordiska läger med 700 ungdomar en vecka sommaren 2025. Vi har nu lokaler som rymmer projektledare och rådgivare. Vi har projekt ullinsamling och avsätter lite mark till fältförsök.

Vi gläds åt att skolans elevförbund har verksamhet igen och samlar till elevförbundsfest och finns med

på marknadsplatsen i samband med det stora "kosläppet". För att tydligt visa eleverna vem som äger och driver skolan, ger vi alla studenter ett års medlemskap i Hushållningssällskapet.

Framtiden

Strömma har fortsatt sin roll att kompetensförsörja Sjuhäradsbygden. Skolan värnar den viktiga kopplingen mellan teori och praktik genom satsning på legitimerad och kompetent personal som kan arbeta med moderna läromedel, där även skolorbruk, djurhus och hästanläggningar ingår. Ett stort nätverk av praktikföretag knyter samman skola och näringsliv.

Strömma kännetecknas av en tydlig elevsyn som innebär att alla elever görs synliga och att var och en utbildas och stöttas utifrån sin förmåga och ambition.

På Strömma gäller att förutom att få yrkeskunskaper och kunskaper i andra skolämnen ska eleverna genom delaktighet tränas till att bli demokratiska samhällsmedborgare och att utvecklas som självständiga individer.

Strömma har ett tydligt ledarskap som idag består av vd och skolchef, rektor och biträdande rektor samt ledare för olika stödresurser som krävs för elevernas lärande.

Marie Poldahl är rektor på Strömma sedan 2019.

Avslutningsvis

Avgörande för utvecklingen av Strömma Naturbrukscentrum är dess förmåga att identifiera de behov av ny kunskap inom naturbruket som uppstår och agera efter detta och utifrån olika krav som samhället ställer. Det handlar om att utbilda våra elever så de kan bidra till att lösa framtidens stora utmaningar kring matproduktion, djurhållning och hanteringen av vår natur och miljö.

Kunskap hämtas från vetenskap och beprövad erfarenhet bland annat via goda kontakter med både forskning och gröna näringar. Kopplingen till vårt eget Rådde ger oss unika möjligheter. Kompetent personal och intresserade elever får de bästa förutsättningarna från en styrelse och ledning som jobbar långsiktigt med tydliga visioner, mål och strategier.

Strömman är idag i goda händer
och arbetar vidare med
Hushållningssällskapets löfte:

Kunskap för landets framtid

